

FILMŠULA, Kosovelov dom Sežana, petek, 9. marec 2018 ob 15h

DRUŽINA

Slovenija, Avstrija, 106 min, 2017

Režija, kamera: Rok Biček

Montaža: Rok Biček, Yulia Roschina

Zvok: Julij Zornik

Producenti: Cvinger film

Nagrade: Festival Locarno (2018, 28. Critics' Week) – nagrada za najboljši film, Mednarodni festival dokumentarnega filma Amsterdam (2018) – Best of Fests, DOK Leipzig (2017) – tekmovalni mednarodni program, Sarajevo Film Festival (2017) – tekmovalni program dokumentarnega filma, Crossing Europe (2017) – tekmovalni program dokumentarnega filma, 20. Festival slovenskega filma (2017) – vesna za najboljši film

KRATKA VSEBINA IN OCENA

Za dokumentarni film *Družina* bi lahko rekli, da po *Razrednem sovražniku* prinaša nov mejnik v slovenski film. Resda gre pri filmih za druge filmske vrste – *Razredni sovražnik* je le igrani film –, a sta oba nadizrazita in tako v filmskem argumentiranju temeljita ter udarna. In oba filma je posnel Rok Biček. Tako lahko po njegovem drugem celovečernem filmu *Družina* že hitro sklepamo, da se Biček loteva svojega ustvarjanja s polno mero odgovornosti in preudarnosti, s precejšnjo mero vznesenosti, a še vedno pred vsem – s polno iskrenosti.

Matej je rojen v družino oseb s posebnimi potrebami v periferni vasici periferne dežele, a je sam tako drugačen – tako od drugačnosti kot normalnosti –, da se zdi, kot da je ušel determinaciji svoje okolice. Usoda ga vseeno dohiti, ko z dekletom dobita hčerko in njuna zveza kmalu zatem razpade. Vname se boj za skrbništvo, vse dokler se Matej ne odloči za radikalni izhod iz začaranega kroga, tako družinskega kot življenjskega.

Režiser je kar deset let spremljal družino Rajk, kjer je še kot študentu sprva v fokus kamere ujela Mitjo, Matejevega brata, a je že precej kmalu ugotovil, da je v tej družini Matej ta, ki je najbolj zanimiv in poseben, da je on ta, ki je v največjem konfliktu, z družbo, željami, s pričakovanji, svetom in s sabo.

Skozi film lahko senzibilno zaznavamo množstvo tem, ki se v naših življenjih odvijajo po večini kar zelo blizu nas, če ne celo, da se nas dotikajo neposredno. Tako nam navkljub precej neverjetni konstalaciji družinske celice, film sporoča z izredno močjo o današnji družbi razklanosti, izključevanja, odtujevanja in na slednji točki tudi – izgubljenosti posameznikov v njej. Bičku je uspelo prikazati nekaj, kar se težko ubesedi in izgovori. Tako *Družina* skozi Matejevo življenje misli tudi družbo širše.

TEME ZA RAZMISLEK

DOKUMENTARNI FILM

Film kot medij in umetnost bi lahko kategorizirali v tri osnovne vrste: igrani, dokumentarni in animirani. Dodamo jim lahko še dve: eksperimentalni in praskani film (ang. *scratch* film; gre za ti. praskanje na filmski trak, sličico za sličico, kar ga uvršča lahko k animiranemu filmu ali eksperimentalnemu). Zgodovina filma kot takega se je pričela z dokumentarnimi posnetki. **Prihod vlaka na postajo** (brata Lumière) iz leta 1985 je tako prikazoval nič kaj dosti več od tega, kar sporoča naslov filma. Filma pa ne bi bilo brez metodološkega spoznanja preko postopkov animiranega filma in razumevanja persistence našega vida. Gnoseološko je tako izvor filma bistveno dlje od nam najbolj poznane vrste – igranega filma.

Dokumentarni film določajo paradigme snemanje resnične realnosti, brez konstruiranja in poustvarjanja dogodkov (v kolikor ne gre za posebne podvrste dokumentarcev). Kamera tako snema resnične ljudi, v resničnih situacijah, brez scenarija. Namesto igralcev in nastopajočih imamo v filmu protagoniste. Rok Biček je v nekem intervjuju povedal, da je pri snemanju *Družine* le enkrat prosil, če bi Matej v nekem pogovoru za mizo ponovil nekaj stavkov, ki jih je slednji sicer poskusil ponoviti za kamero, a je posnetek izgubil ves žar in naravnost. Posnetka v filmu nato ni uporabil.

Kaj je za vas dokumentarnost, dokumentiranje? Ali je možno imeti dokumentarnost tudi v kakšni drugi vrsti filma (igranem filmu, animiranem, eksperimentalnem)? Kako se izraža takrat? Kaj je za vas resnično in resničnost? Kamera se vendarle vedno odloča, kam se bo usmerila in kaj bo snemala – kaj je v dokumentarnih filmih torej zares objektivno? Režiser je v desetih letih spremljanja družine posnel le 120 ur gradiva – zakaj mislite, da je temu tako?

Katera sredstva v filmu *Družina* so uporabljena, ki deluje kot bi gledali igrani film? Če bi ta film primerjali s katerimi drugimi dokumentarnimi filmi – katere so bistvene razlike?

AVTORSKI FILM

O avtorskem filmu smo dosti zapisali že v prejšnjem gradivu (*Moja srednja šola se potaplja v morje*, Dash Shaw), zato se bomo tokrat posvetili le avtorstvu pri Roku Bičku. Kljub temu, da imamo dokumentarni film – pri katerem se po pristopu ti. »direktnega filma« neopazno smukaš med protagonisti, tj. metoda »muhe na steni« –, bi lahko pri tem filmu zaznali nekaj posebnosti, ki bi jih lahko pripisali ravno avtorjevi posebnosti. Jih je mogoče detektirati? Premislite tudi o senzibilnosti in iskrenosti posnetkov, ki izgrajujejo film – kako do takšnih posnetkov kot ustvarjalci dokumentarnega filma pridemo?

Biček je v nekem intervjuju dejal: »Če parafraziram Foucaulta, *Družina* vsekakor ni dokumentarec. Film, ki je pred vami, se ni podredil ničemur pomembnejšemu od mojega okusa, mojega užitka, čustva, smeha, presenečenja, določenega strahu ali kakšnega drugega občutja, katerega intenzivnost bi, zdaj ko je prvi naval ob odkritju že mimo, precej težko upravičil.« Kaj je želel s tem povedati?

Če primerjamo filma *Razredni sovražnik* in *Družina*, bi lahko našli kakšne povezave med njima, nekaj kar sporoča, da je avtor obeh Biček?

ODGOVORNOST, SOCIALIZACIJA

Film ponuja nemalo tem, ki jih je potrebno odpreti, saj lahko nanje preko *Družine* prejmemo mnoge odgovore. Kako so Mateja razumeli družinski člani, kako je razumel sam sebe? Kakšno oporo je prejemal Matej v svojem odraščanju? Če bi v filmu izpostavili kot glavno vlogo Odgovornost – kaj se ji je vse pripetilo? Kakšno pomoč je družini Rajk in Mateju nudilo njihovo socialno okolje? Kaj bi lahko rekli o Matejevi emotivni zgodbi, o odnosih, ki jih je imel s svojimi dekleti. In vsekakor – kakšen odnos je imel Matej do svoje hčerke Nie? Zakaj se je odločil, da na svojem telesu opravi vazektomijo? Premislite tudi o simboliki smrti in rojstva ter cikličnosti življenja.

ŠE NEKAJ FILMOV

Fantovska leta (*Boyhood*, Richard Linklater, 2014), *Slepe ljubezni* (*Slepé lásky*, Juraj Lehtosky, 2008), *Something better to come* (Hanna Polak, 2014), *Osmi dan* (*Le huitième jour*, Jaco Van Dormael, 1996), *The Trial* (Orson Welles, 1962).